

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Філософський факультет
Кафедра релігієзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана
філософського факультету
Дмитро НЕЛПА

« 31 » 08 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МІЖКОНФЕСІЙНІ ВІДНОСИНИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ/
INTERFAITH RELATIONS IN THE NATIONAL SECURITY SYSTEM OF UKRAINE

для студентів

галузь знань 03 Гуманітарні науки
спеціальність 031 релігієзнавство
освітній рівень другий (магістерський)
освітня програма Релігієзнавство
спеціалізація -
вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання денна
Навчальний рік 2021/2022
Семестр II
Кількість кредитів ECTS 4
Мова викладання, навчання та оцінювання англійська
Форма заключного контролю залік

Викладач: Пілецький Євген Анатолійович, к.філос. н., доцент кафедри релігієзнавства
Панич Олена Іванівна, канд. іст.н., доцент кафедри релігієзнавства

Пролонговано: на 2022/2023 н.р. Меліков І.З. 08.08.2022 р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» __ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробники: : Пілецький Євген Анатолійович, к.філос. н., доцент кафедри релігієзнавства
Панич Олена Іванівна, канд. іст.н., доцент кафедри релігієзнавства

Затверджено
« 26 » _____ серпня 2021 р.

Зав. кафедри релігієзнавства
(Євген ХАРЬКОВЩЕНКО)

Протокол № 1 від « 26 » _____ серпня 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією філософського факультету

Протокол від « 31 » _____ серпня 2021 року № _____

Голова науково-методичної комісії _____ (Ірина МАСЛІКОВА)

« 31 » _____ серпня 2021 року

Траєктовано на 2022-2023 н.р. стр. №2 від 31.08.2022р.

Маслікова І.І.

ВСТУП

1. Мета дисципліни – навчити студентів аналізувати позиції різних церков і релігійних організацій у міжконфесійних відносинах, розуміти значення цих відносин для національної безпеки України.

2. Вимоги до вибору навчальної дисципліни.

До початку вивчення курсу студент повинен:

1. **Знати** основні концептуальні підходи до аналізу релігії як феномену; історію виникнення та розвитку різних релігій світу, релігійних конфесій в Україні.

2. **Вміти** використовувати інформаційні і комунікаційні технології; шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел; збирати та інтерпретувати інформацію щодо феноменів та явищ культури; аналізувати сутність, властивості та інші системні характеристики феномену релігії із застосуванням спеціальних методів релігієзнавства.

3. **Володіти базовими навичками** наукового дослідження та академічного письма; проявляти здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; використання інформаційних і комунікаційних технологій.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна «Міжконфесійні відносини в системі національної безпеки України» належить до переліку обов'язкових дисциплін та викладається у II семестрі освітнього рівня «магістр». Навчальна дисципліна має теоретико-прикладний характер та фокусується на формуванні у студентів знань конфесійної палітри України, динаміки її розвитку, розуміння історичних передумов міжконфесійних конфліктів та досвіду міжконфесійної взаємодії, місця і ролі релігійних конфесій у системі національної безпеки України.

4. Завдання (навчальні цілі) – сформуванню у студентів знання конфесійної ситуації в Україні, яка сформувалася за період незалежності, розуміння джерел та передумов міжконфесійних конфліктів та засад міжконфесійного співробітництва, законодавчих, політичних та культурних чинників міжконфесійної стабільності; розуміння миротворчого та конфліктогенного потенціалу релігійного середовища; закріпити навички аналізу релігієзнавчих текстів, документів релігійних організацій, законодавства у сфері свободи совісті та інших релевантних першоджерел.

Дисципліна спрямована на формування наступних програмних компетентностей:

ЗК 7. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 9. Цінування і повага різноманітності та мультикультурності.

ФК 4. Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування емпіричних даних та теоретичного матеріалу з використанням усталених і новітніх методів релігієзнавства.

ФК 8. Здатність надавати експертно-аналітичну оцінку та прогнозувати потенційні можливості використання релігії з метою деструктивного впливу на свідомість і психіку людей, розпізнавати найбільш поширені маніпуляційні стратегії.

ФК 9. Здатність визначати й розробляти стратегічні пріоритети у галузі релігійної свободи і релігійної безпеки України з урахуванням особливостей державно-конфесійних та міжрелігійних відносин.

5. Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Ко д	Результат навчання			
	Знати:			
1.1	конфесійну ситуацію в Україні, передумови та історичні обставини її формування	Лекція, самостійна робота	Усна відповідь, есе	5

1.2	причини та характер міжрелігійних конфліктів в Україні	Лекція, самостійна робота	Усна відповідь, есе	10
1.3	характер та інституційні засади міжконфесійного співробітництва в Україні	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна відповідь	10
1.4	обґрунтовані експертні оцінки миротворчого та конфліктогенного потенціалу релігійних конфесій в Україні	Лекція, самостійна робота	Письмова робота	5
	Вміти:			
2.1	критично аналізувати документи релігійних та міжрелігійних організацій, законодавство у сфері свободи совісті та інші джерела	Семінари, самостійна робота	Усна відповідь, есе письмова робота	10
2.2	оцінювати і критично аналізувати стан міжконфесійних відносин в Україні	Семінар, Самостійна робота	Усна доповідь, письмова робота	10
2.3	систематизувати факти релігійного життя українського суспільства	Семінар, Самостійна робота	Усна відповідь, письмова робота	10
2.4	прогнозувати потенційні суспільно-значущі проблеми, що стосуються міжконфесійних відносин, та розробляти способи їх вирішення	Семінар, Самостійна робота	Усна відповідь	5
	комунікація:			
3.1	здатність використовувати академічну українську та іноземну мови в процесі самостійної роботи з текстами і комунікації з колегами	Семінари, самостійна робота	Усна відповідь, есе	5
3.2	здатність зрозуміло та недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію до колег	Семінар, самостійна робота	Усна відповідь	5
3.3	здатність презентувати результати власних досліджень та самостійної роботи	Самостійна робота, семінар	Усна відповідь	5
	автономність та відповідальність:			
4.1	здатність критично опрацьовувати англomовну наукову літературу за профілем, демонструвати володіння методами обробки, аналізу та синтезу наукової інформації	Самостійна робота	Усна відповідь, есе	5
4.2	здатність працювати в групі та індивідуально з високим ступенем автономії	Семінар, самостійна робота	Усна відповідь	5
4.3	здатність самостійно управляти власним навчальним процесом,	Семінар, самостійна робота	Усна відповідь, есе	10

вирішувати завдання, пов'язанні із аналізом результатів існуючих досліджень, приймати самостійні рішення щодо вибору методів та форм власного релігієзнавчого дослідження			
---	--	--	--

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін)

Результати навчання дисципліни Програмні результати навчання	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2	4.3.
ПРН 2. Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової й усної комунікації, в тому числі для наукового і професійного спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 4. Оцінювати і критично аналізувати державно-конфесійні, міжконфесійні та міжрелігійні відносини, стан релігійної свободи і релігійної безпеки в Україні та світі	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 5. Пропонувати шляхи вирішення суспільно-релігійних проблем у складних і непередбачуваних умовах, що передбачає застосування релевантних підходів та прогнозування	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 10. Приймати ефективні рішення при розв'язанні складних задач і проблем релігієзнавства та у ширших контекстах, зокрема в умовах неповної інформації та суперечливих вимог.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

7. Схема формування оцінки

7.1. Форми оцінювання

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема оцінювання теоретичної підготовки – результати навчання 1.1 – 1.4 (знання), що складає 40% від загальної оцінки та оцінювання практичної підготовки – результати навчання 2.1-2.4 (вміння), 3.1 – 3.3 (комунікація); 4.1 – 4.3 (автономність та відповідальність), що складає 60% загальної оцінки.

Оцінювання семестрової роботи:

Усна відповідь, участь в дискусіях: РН 1.1 - 3.3, 4.2 - 4.3. – 24/40 балів

Самостійна робота : есе (2): РН 1.1- 4.3. – 24/40 балів

Підсумкова контрольна робота: РН 1.1 - 4.3.– 12/20 балів

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх тем навчальної дисципліни. Загальна семестрова оцінка складаються із балів,

отриманих за 1) аудиторну роботу (усні відповіді, участь в дискусіях під час аудиторних занять); 2) самостійну письмову роботу; 3) підсумкову контрольну роботу. Всі види робіт в семестрі мають в підсумку:

в максимальному вимірі 80 балів

в мінімальному вимірі 48 балів

У разі відсутності на семінарському занятті студент має відпрацювати завдання на семінар в письмовій формі.

Підсумкове оцінювання у формі заліку:

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів за систематичну роботу впродовж семестру з урахуванням підсумкової контрольної роботи. Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру і не передбачає додаткових заходів оцінювання.

Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів, ніж критичний мінімум – 60 балів (зі 100), для одержання заліку необхідно обов'язково відпрацювати пропущені теми в письмовій формі та здати/надіслати електронною поштою викладачу.

Таким чином, підсумкова оцінка з дисципліни (мінімум 60, максимум 100 балів) складається із суми кількості балів за семестрову роботу (мінімум 48, максимум 80 балів) та підсумкової контрольної роботи (мінімум 12, максимум 20 балів).

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	Підсумкова контрольна робота	Підсумкова оцінка
Мінімум	48	12	60
Максимум	80	20	100

7.2 Організація оцінювання:

Семестрова робота		Семестрова кількість балів	
		Min – 48 бали	Max – 80 балів
Аудиторна робота: усна відповідь, участь в дискусії під час аудиторного заняття	До тем 1-14 протягом семестру, згідно з графіком навчальних занять. У разі відсутності студента на занятті, тему необхідно відпрацювати в письмовому або усному вигляді	«6» x 4 = 24	«10» x 4 = 40
Самостійна робота	До тем 2-14 (підготовка письмових завдань (есе) за темами на основі запропонованої літератури)	«6» x 4 = 24	«10» x 4 = 40
Підсумкова контрольна робота	До тем 1-14	«12» x 1 = 12	«20» x 1 = 20
Підсумкова оцінка з дисципліни		60	100

Критерії оцінювання:

1. Аудиторна робота, самостійна робота:

Усна відповідь, участь в дискусії, самостійна письмова робота (есе за визначеною темою) /max 10 балів/:

10-9 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу

8-7 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу. Допускаються несуттєві неточності

6-5 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, Має у відповіді суттєві неточності

4-3 бали – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки у відповіді

2. Підсумкова контрольна робота /max 20 балів/:

20-16 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість проведеного дослідження / письмової роботи.

15-11 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження / письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності.

10-6 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності.

5-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє несамостійність у виконанні завдань.

Підсумкова контрольна робота може також проводитися у формі тесту, що складається із 20 запитань. В такому випадку правильна відповідь на кожне з таких запитань оцінюється у «1» бал.

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх тем курсу, виконання самостійних робіт та підсумкової контрольної роботи.

7.3 Шкала відповідності:

Зараховано /Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		лекції	Семінари	С/Р
Змістовий модуль 1				
1	Сутність національної безпеки, місце в ній релігійного чинника	2		4
2	Міжконфесійна ситуація в Україні напередодні здобуття незалежності	2	2	6
3	Міжконфесійне напруження в контексті відновлення Української греко-католицької церкви на поч. 1990-х рр.	2		6
4	Єдність і різноманіття в українському православ'ї	2		6
5	«Русский мір» як релігійно-політична доктрина Російської православної церкви та її конфліктогенний вплив на українське релігійне середовище	2		4
6	Іноземне місіонерство в Україні як чинник культурних та релігійних протиріч	2		6
7	Українське законодавство про свободу совісті як чинник міжконфесійної стабільності	2	2	6
Змістовий модуль 2				
8	Нові релігійні течії та рухи в Україні: проблеми стигматизації та адаптації	2		6
9	Радикальні релігійні групи, передумови та контексти їхньої появи («Біле братство» в 1990-ті рр.)	2		6
10	Всеукраїнська Рада церков та релігійних організацій як інституційна форма міжконфесійного співробітництва в Україні	2	2	6
11	Українські церкви і Революція гідності	2	2	6
12	Конструктивний потенціал українських церков..	2	2	6
13	Історія Томоса 2018 р. та трансформації українського православ'я	1		6
14	Український конфесійний плюралізм як історико-культурний феномен (деномінаціоналізм та «релігійний ринок»)	1	2	6
	Підсумкова контрольна робота	2		
	ВСЬОГО	28	12	80

Загальний обсяг 120 год.,
в тому числі:
Лекції – **28 год.**
Семінари – **12 год.**
Самостійна робота - **80 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Brylov, Denys; Kalenychenko, Tetiana; Kryshtal, Andrii. *The Religious Factor in Conflict. Research on the Peacebuilding Potential of Religious Communities in Ukraine*. Utrecht: PAX. 2021. 32p.
2. Casanova, Jose. "Between Nation and Civil Society: Ethnolinguistic and Religious Pluralism in Independent Ukraine", *Democratic Civility: The History and Cross-Cultural Possibility of a Modern Political Ideal*, ed. Robert W. Hefner, New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1998: pp. 203-228.
3. Wawrzonek, M. "Ukrainian Greek Catholic Church as an agent of the social life in Ukraine", *Baltic Worlds 2020*, vol.XIII:2-3, pp.113-124.
4. Wawrzonek, Michal; Becus, Nelly and Mirella Korzeniewska-Wiszniowska. *Orthodoxy Versus Post-Communism? Belarus, Serbia, Ukraine and the Russkiy Mir*, Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2016: pp.37-70, 261-227.
5. Wanner, Catherine, *Communities of the Converted: Ukrainians and Global Evangelism*. Ithaca, NY: Cornell University Press, 2007. 305 p.
6. Wanner, C. "Missionaries of Faith and Culture: Evangelical Encounters in Ukraine". *Slavic Review*, 2004, 63(4), 732-755
7. Yelensky, V. "The Revival Before the Revival: Popular and Institutionalized Religion in Ukraine of the Eve of the Collapse of Communism", *State Secularism and Lived Religion in Soviet Russia and Ukraine*. Ed. by Catherine Wanner, NY: Oxford University Press, 2012, pp.302-330.
8. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації», 1991. Зі змінами. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text>
9. Всеукраїнська Рада церков і релігійних організацій. Збірник документів. 1996-2021. К.: Медіа світ, 2021, 420 с.
10. Сленський В. Велике повернення. Релігія у глобальній політиці і міжнародних відносинах кінця ХХ – початку ХХІ ст. Львів: Вид-во УКУ, 2013, с. 343-480.

Додаткова:

1. 2019 Report on International Religious Freedom: Ukraine. U.S. Department of State, Office of International Religious Freedom. <https://www.state.gov/reports/2019-report-on-international-religious-freedom/ukraine/>
2. Biddulph, Howard. "Interconfessional Intolerance in Ukraine", *East-West Church Ministry Report*, 2002, Vol. 10, No 1.
3. Borenstein, Eliot. "Articles of Faith: The Media Response to Maria Devi Khristos", *Religion*, 1995: 25, 249-266.
4. Druzenko, Gennadiy. "Religion and the Secular State in Ukraine." *Religion and the Secular State* 2015: 758-779. <https://classic.iclrs.org/content/blurb/files/Ukraine.1.pdf>
5. Human rights in Ukraine – 2006. VI. Freedom of thought, conscience and religion. *Kharkiv Human Rights Protection Group. Informational Portal "Human Rights in Ukraine"* https://khpg.org/en/1189134007#_ftn1
6. Human rights in Ukraine – 2011. VII. Freedom of thought, conscience and religion. *Kharkiv Human Rights Protection Group. Informational Portal "Human Rights in Ukraine"* <https://khpg.org/en/1332398951>
7. Karagodina, Olena. "New Religious Movements in Ukraine: Psychological Perspectives and Problems of Legal Regulations". *Nacionalismo en Europa. Nacionalismo en Galicia. La religión como elemento impulsor de la ideología nacionalista*. A Coruña: Universidade, 1998, p. 295-302 <https://core.ac.uk/download/pdf/61905448.pdf>
8. Krindatch, Alexey. "Religion in Post-Soviet Ukraine as a Factor in Regional, Ethno-Cultural and Political Diversity", *Religion, State and Society* 31, No 1(2003): 37-73.
9. Leustean, Lucian N., Samokhvalov, Vsevolod. "The Ukrainian National Church, Religious Diplomacy, and the Conflict in Donbas". *Journal of Orthodox Christian Studies*, Vol.2, No 2, 2019, pp. 199-224.
10. Lyubashchenko, Viktoriya. "Protestantism in Ukraine: Achievements and Losses", *Religion, State and Society*, 2010, 38:3, 265-289.

11. Metreveli, Tornike. *Orthodox Christianity and the politics of Transition. Ukraine, Serbia and Georgia*. London and NY: Routledge, 2021.
12. Panych, Olena. "Churches at Euromaidan: in Search for Leadership", in Rob Van der Laarse, Mykhailo N. Cherenkov, Vitaliy V. Proshak, and Tetiana Mykhalchuk, eds., *Religion, State, Society, And Identity in Transition Ukraine*, Oisterwijk, Wolf Legal Publishers (WLP), 2015: pp. 395-413.
13. Sherr, James; Kullamaa, Kaarel. *The Russian Orthodox Church: Faith, Power and Conquest. Report*. Tallinn, International Centre for Defense and Security, Estonian Foreign Policy Institute, 2019. 39 p.
14. Specifics of Religious and Church Self-Determination of Citizens of Ukraine: Trends 2000-2021. (Information Materials). Kyiv: Razumkov centre, 2021, 127 p. https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_Religiya_eng.pdf
15. Tataryn, Myroslaw. "Russia and Ukraine: Two Models of Religious Liberty and Two Models for Orthodoxy". *Religion, State & Society*, Vol. 29, № 3, 2001, pp. 155-172.
16. Tonoyan, Lydia S. & Daniel P. Payne. "The Visit of Patriarch Kirill to Ukraine in 2009 and its Significance in Ukraine's Political and Religious Life", *Religion, State and Society*, 2010, 38:3, 253-264.
17. Yakubovych, Mykhaylo. "Islam and Muslims in Contemporary Ukraine: Common Backgrounds, Different Images", *Religion, State and Society*, 2010, 38:3, 291-304.
18. Yelensky, Viktor. "Religiosity in Ukraine according to Sociological Surveys", *Religion, State and Society*, 2010, 38:3, 213-227.
19. Титаренко В., Филипович Л. "Проблемні аспекти міжконфесійних та державно-конфесійних відносин у сучасній суспільно-політичній ситуації в Україні". Релігійна свобода, 2020, № 24, с.55-64.